

Historická zařízení pro lov vlků

DAVID TUMA

Klíčová slova: lov vlků — vlčí jáma — vlčí zahrádka — tenata

Lovecká zařízení, která patřila v minulosti ke každodennímu životu venkovského obyvatelstva, představují v naší kulturní krajině dosud opomíjený typ památek. V tomto příspěvku se pokusíme nastínit způsoby dokumentace a možnosti interpretace skupiny loveckých pastí určených k likvidaci škodné, zejména vlků.

Vlk, lovcí ve smečkách, si vybíral relativně snadnou daň na domácím zvířectvu, především na rozhraní lesů a volných pastvin, kde člověk pásal ovce, skot nebo koně. Vlci byli nebezpeční nejen dobytku a zvěři, ale i lidem.¹ V lesních komplexech působil velké škody na velké spárkaté zvěři. Protože neměl přirozeného nepřítele v přírodě, člověk se snažil jeho stavy redukovat.

Podle písemných pramenů existovaly čtyři základní způsoby lovu vlků. Mezi nejstarší a v našem prostředí nejčastější způsoby patřil lov do jam (obr. 1).

Snahy o hubení vlků jsou doloženy v českých zemích již ve středověku. V roce 1044 se na Moravě objevily smečky hladových vlků v blízkosti hradu Buchlova. Z roku 1268 pochází nařízení, jímž král Přemysl Otakar II. přikázal vykopat vlčí jámu s návnadou husy nebo selete u každé vsi. V 16. století byly na panství Rožmberků v oblastech Šumavy rozšiřovány chovy lesní zvěře, a proto artikule rožmberské z roku 1540 ukládaly poddaným povinnost přinést a prodat zastřeleného vlka pánu. Na vimperském panství se v roce 1677 vyskytovaly vlčí jámy ve velkém počtu. Z dobového popisu tohoto panství vyplývá, že tam bylo zřízeno 19 vlčích jam, avšak údajně málo účinných, neboť v létě se jim vlci vyhnuli a v jámách končila jiná zvěř. (Vlčí jámy na vimperském panství byly zrušeny a zasypány podle nařízení vrchnosti v roce 1720.)² Rožmberský kronikář Václav Břežan popisuje smečky vlků na panství krumlovském kolem vánoc roku 1557.³

Pokud v zimě jámy na vlky zapadaly sněhem, jejich účinnost byla ještě menší. Velký počet nešťastných

událostí, kdy se v jámě vážně zranil nebo zahynul člověk, přiměl záhy zemské sněmy, aby učinily určitá opatření, která by nehodám alespoň částečně bránila. Jámy musely být oploceny tak, že v plotech při zemi byly ponechány otvory, jimiž se dovnitř mohl protáhnout vlk nebo liška, ale nikoli jiná zvěř (obr. 2). Při tom člověka ohrada varovala již na první pohled.⁴

Podle instrukce císaře Maxmiliána II. z roku 1568 směl personál císařských panství lovit jen vlky, rasy a divoké kočky. Hejtmánům příslušelo vykupovat pro lovcí personál staré koně, kteří pak byli v zimě předkládáni jako újeď vlkům do pastí. Při újedišti, v blízkosti výskytu vlků i lišek, se pravidelně předkládala újeď, tj. vývrhy zvěře nebo bezcenné úlovky, uhynulá živá i domácí zvířata, ryby apod.⁵ Nařízeno bylo rovněž odchyťování mladých vlků. „Obzvláště pak s forstmistry a foršty na to bedlivý pozor jmíti má, aby letním časem před a po svatém Duše mladí vlci z hnízd vybírání a pobity byli.“⁶

1 Dne 20. 8. 1679 byl pohřben syn Josef, otce Bartoloměje Záhoře ze Slavíkovice, který byl od vlka udáven. Dne 7. 6. 1679 byl pohřben Jan, sedmiletý syn Jana Haška z Malé Poleňky, od vlka usmrcený, roztrhaný. Státní oblastní archiv v Plzni, fond Sbirka matrik, fara Poleň, kniha 2, fol. 4, 7v.

2 ANDRESKA, J.; ANDRESKOVÁ, E.: *Tisíc let myslivosti*, s. 89.

3 BŘEŽAN, V.: *Životy posledních Rožmberků*, 1. díl, s. 159–160.

4 WOLF, R.; CHROUST, M.; KOKES, O.; LOCHMAN, J.: *Naše obory*, s. 60.

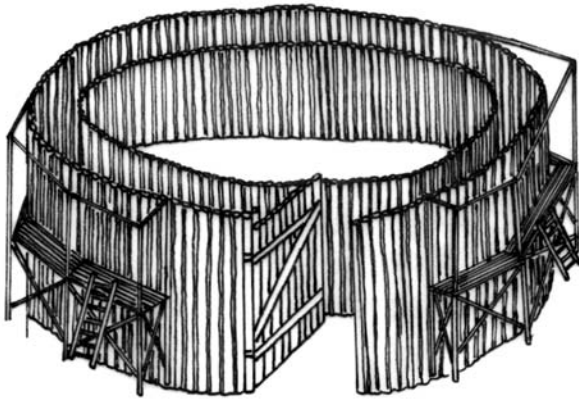
5 *Myslivost*, s. 335.

6 CHADT, J. E.: *Dějiny lovu a lovectví (myslivosti) v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 227.

Obr. 2. Vyobrazení vlčí jámy z roku 1695. (Převzato z *Deutsche Fotothek, Sächsische Landesbibliothek-Staats- und Universitätsbibliothek, Dresden, Folio: Abbildung, s. 757*)

Obr. 1. Vyobrazení honu na vlka z roku 1685. Když zemědělci nahnali vlka do nastražené vlčí jámy a ubili, následně ho oblékli do mužských šatů a pověsili. (Převzato z SCHILD, W.: *Die Geschichte der Gerichtsbarkeit*, s. 67).

Obr. 3. Vlčí zahrádka. Kresebná rekonstrukce typu pasti na vlky. (Kresba D. Tuma, 2007).

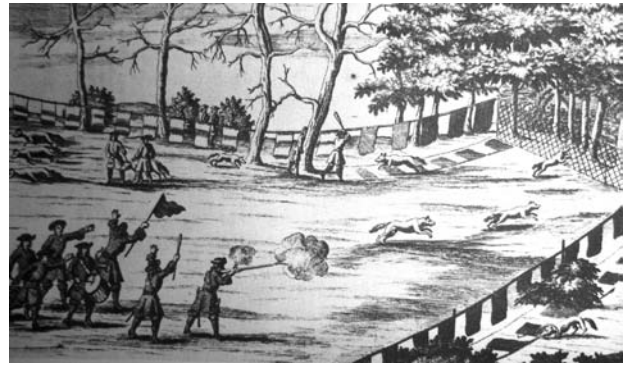
Stavy vlků se zvýšily během třicetileté války. Na jihočeském panství Krumlov bylo uloveno v období let 1603–1649 694 vlků, 1690–1719 354 vlků. V dekádě 1710–1720 počet ulovených vlků zde klesl na 233.⁷

V 17. století byli vlci hojně rozšířeni na Křivoklátsku, v Krušných horách a Jizerských horách. Rovněž na panství zbirožském se ve vztahu k 17. století dozvídáme o četných vlčích ohradách a jamách, zejména v poleších Dobřív na Vlčí hoře, u vsi Těškova a vsi Jablečno.⁸ Roku 1669 zbirožský hejtmán ve zprávě České komoře píše, že „*zvěře na panství jeho milosti císaře je namále*“. Fořmistr se poté obrátil k nejvyššímu jagrmistrovi Království českého se žádostí „*o zhotovení osmi vlčích tenat, každé 400 kroků dlouhé. Podle mistra provazníka by bylo potřeba 30 centů dobrého česání a těch 8 tenat mnoho set nákladů vynesou*“.⁹

Historicky jsou doloženy také pokusy nahradit vlčí jámy jinými zařízeními. Od roku 1500 se setkáváme s budovaným obor pro vlky, takzvaných vlčích zahrádek (obr. 3). Jednalo se o samočinnou chytací past, která sloužila i k lovu divokých psů a lišek a nebyla nebezpečná lidem.

Z listiny krále Vladislava II. se dozvídáme, že dovolil Votíkovi ze Šlovic, aby si udělal „*voboru na vlky*“, ke které mu mělo být dáno dřevo podle potřeby. Z roku 1617 pochází zpráva o vlčí oboře na panství Drslavice u Vimperka. V roce 1631 vznikla stížnost lesmistra Elznice z Křivoklátska České komoře, že vlčí obora poblíž Lužné u Rakovníka je velmi zpustošená. K roku 1670 je zmiňována vlčí obora u obce Přísednice na Zbirožsku. Od roku 1688 nejvyšší lovcí Popel z Lobkovic zavádí instrukci, podle níž se měly na velkostaticích Přísečnice, Most, Jirkov a Chomutov zrušit železa a samostřily (neboli kuše), které působí škody na jelení zvěři, a místo nich udělat lapáky na medvědy a vlčí zahrádky. S jednou z posledních vlčích zahrádek se setkáváme v roce 1733 na statku Chřešřovice u Protivína; její palisáda měla být tehdy zpracována na palivové dřevo.¹⁰

K lovení vlků se používala vedle jam převážně takzvaná tenata (obr. 4). Byla to síť vysoká asi 1,7 m s oky o světlosti obvykle 11 × 11 cm. Sloupky (sošky) dosahovaly výšky 2 m a lanka, ze které byla síť upletena, měla v průměru obvykle 5 mm.¹¹ Největším problémem bylo usměrnit

Obr. 4. Lov vlků pomocí tenat. (Převzato z ANDRESKA, J.; ANDRESKOVÁ, E.: *Tisíc let myslivosti*, s. 266)

smečku vlků podle představ nadháněčů, kterých mohlo být při velkém lovu i několik desítek. Vlci, lapeni do sítí, byli ubíjeni. Například roku 1540 pan Vilém Rous z Lipna obehnal tři vlky v rybníce u sv. Máří Magdaleny (poblíž Českého Krumlova) a všechny se svými pěšáky polapil do tenat a ubil.¹² Dále se vlci loví pomocí železa nebo samostřily – kuše opatřené jednoduchým mechanismem s provázkem. Železa a samostřily byly rovněž nebezpečné, a proto zakazované způsoby lovu.

Čtvrtým základním způsobem, jak ulovit vlka, byl odstřel palnou zbraní. Pro vlky znamenalo zavádění nových loveckých palných zbraní, takzvaných křesaček, docela jistě pohromu: jejich rozšíření v 17. století přineslo intenzivní odstřely vlků zejména v první polovině století následujícího.

V období dalších přibližně 120 let bylo například na jihočeských panstvích Krumlov a Vimperk odstřeleno jen 5 zatoulaných vlků. Takzvaný poslední vlk v Čechách, odstřelený v roce 1874 na Vimpersku, byl opět zatoulaným kusem, nemajícím nic společného s někdejší početnou jihočeskou vlčí populací.¹³

V českých zemích se často setkáváme s pomístním názvem odvozeným od vlčí jámy. Jde o různé obměny jako *Vlčí jáma*, *Vlčí jámy*, *Na vlčích jamách* a podobně. Připomínají dávnou existenci pastí na chytání vlků, které byly ve středověku zřizovány poblíž snad téměř každé vesnice. Princip vlčí jámy spočíval v návnadě. Písemné prameny uvádějí živé návnady (husa, kachna, sele, jehně, kozle a ovce), umístěné na lehkém krytu z chvojí, větviček a kůry na vrchu jámy. Šelma se po šlápnutí na kryt jámy propadla na její dno, kde byly někdy navíc nastraženy kůly, které zvíře probodly. Chyceného vlka popřípadě ubil nebo zastřelil člověk. Konstrukce vlčí jámy byla poměrně

7 ANDRESKA, J.; ANDRESKOVÁ, E., c. d., s. 89.

8 DRACHOVSKÝ, A.: *Obrazy Zbirožské – pokus monografický*, s. 120.

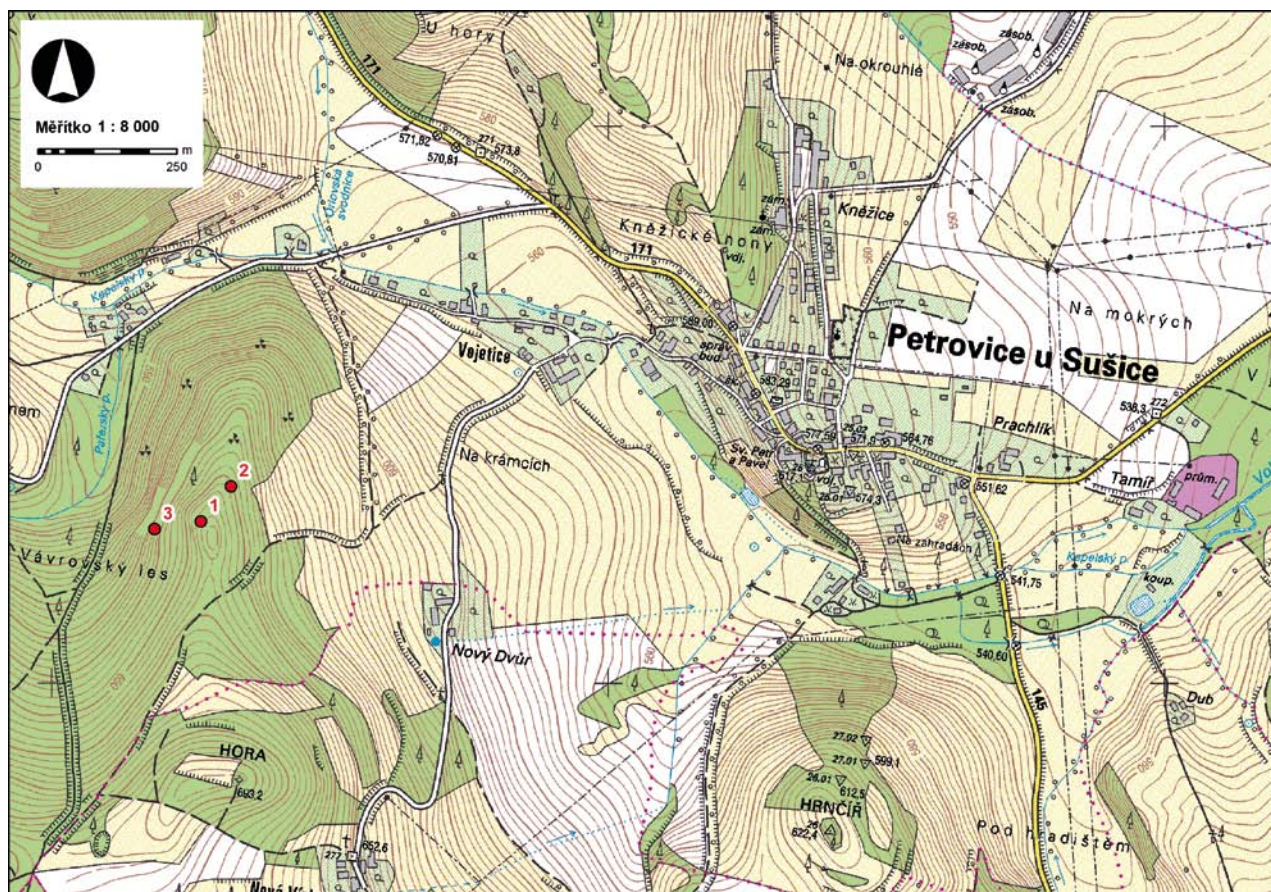
9 ŠEFL, J.: *Několik dochovaných zpráv z urbářů zbirožského panství (podle pamětí A. Drachovského a E. Horáka)*, s. 110–111.

10 ANDRESKA, J., ANDRESKOVÁ, E., c. d., s. 266.

11 ČABART, J.: *Vývoj české myslivosti*, s. 65.

12 SEDLÁČEK, A.: *Hrady, zámky a tvrze Království českého*, 3. díl, s. 15.

13 ANDRESKA, J.: *Vývoj myslivosti – průvodce expozicí*.

Obr. 5. Vojetice (okr. Klatovy), podkladní mapa. V prostoru Vávrovského lesa (na obrázku docela vlevo) je vyznačena poloha tří objektů – vlčích jam. 1 : 10 000. (Zaměření GPS stanicí Garmin Kreton, D. Tuma, 2012; digitální zpracování Ž. Sedláková, 2012)

pracnou stavbou, ale dobře zhotovená jáma vydržela v provozu řadu generací. Past musela být dostatečně hluboká s příkrými stěnami, aby zvíře nemohlo uniknout. Nezřídká hloubka, ale i šířka jámy přesahovaly 4 m. Stěny vlčích jam měly často vřdřevu nebo byly zděné, zpravidla z kamene, aby se šelma nemohla podhrabat.

Vlčí jámy na Dražanské vrchovině podrobněji identifikoval a popsal E. Černý, který jejich výskyt kladl nejčastěji na okraj lesních komplexů s dodnes dochovanými pomístními jmény. Velmi často se měly nacházet blízko sebe. Podobají se trychtýřovitým jamám o průměru kolem 4 m, hloubce zhruba 1,5 m. Někdy mají nepravidelný obvod. Jejich okraj není nikdy lemován vyvýšeninou z vyházené hlíny. Specifické umístění v terénu a nepřítomnost archeologického materiálu a stavebního kamene v blízkosti, to vše podle E. Černého upozorňuje právě na vlčí jámu.¹⁴ – Lovecké vlčí jámy nesmíme při studiu starých pomístních jmen zaměňovat s vlčími jamami, které patřily k fortifikacím oppid (Závist u Prahy), slovanských hradů a středověkých hradů (Nový Hrad u Kunratic v Praze).

Vojetice

Památky zkoumaného typu byly rozpoznány a zdokumentovány ve vzdálenosti zhruba 720 m směrem na západ až jihozápad od vesnice Vojetice (okr. Klatovy), na

výrazném zalesněném vrchu s pomístním názvem *Vávrovský les* (obr. 5). Na poměrně protáhlé ostrožně jsou zde tři velmi dobře dochované vlčí jámy. Podle místních kronik vznikly někdy v 18. až 19. století. Všechny tři mají své stěny zpevněné lomovým, na sucho vyskládaným kamenem. Objekt č. 1 se nalézá na nejvyšším místě. Jeho stávající hloubka činí 290 cm. Má téměř kruhový tvar o průměru 180–185 cm. Objekt č. 2 (obr. 6) se nachází ve vzdálenosti 80 m severovýchodně od objektu č. 1. Na první pohled se jedná o poměrně malou vlčí jámu, nepravidelného oválného půdorysu o průměru 125–135 cm. Její hloubka je dnes 260 cm. Jáma byla vyhloubena do mírného svahu, v nadmořské výšce 650 m. Poslední objekt č. 3, umístěný v nadmořské výšce 645 m ve výrazném svahu na západní straně vrcholu ostrožny, byl vyhlouben rovněž ve vzdálenosti 80 m od objektu č. 1, a to směrem na jihozápad. Jáma má oválný půdorys o rozměrech 165 × 180 cm a zjištěnou hloubku 275 cm. (obr. 7).

Dobřív

Na katastru obce Dobřív (okr. Rokycany), ve vzdálenosti zhruba 835 m jihovýchodně od okraje obce, byl proveden

14 ČERNÝ, E.: *Zaniklé středověké osady a jejich pluziny*, s. 64.

Obr. 6. Vojetice, vlčí jáma – objekt č. 1. (Foto D. Tuma, 2012)

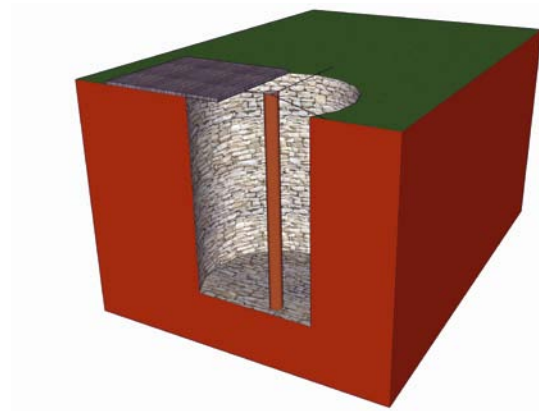
nedestruktivní výzkum antropogenních reliktvů v části lesa s názvem *Vlčí jámy*. Místní vodoteč, potok Kudibál, zde vytváří výrazné a malebné zářezy do svahů, které připomínají menší rokle. Ve vzdálenosti zhruba 50 m na východ od místní nezpevněné komunikace a 100 m od potoka byl zjištěn objekt, dnes z velké části zasypaný, který by mohl být pozůstatkem po vlčí jámě. V tomto případě by se jednalo o vlčí jámu trychtýřovitěho tvaru, která se směrem ke svému dnu zužovala. Objekt má téměř kruhový tvar o průměru 350 cm. Viditelná hloubka je 100 cm, zbytek jámy je zasypan. Stěny nebyly vyzděny z kamene, podle něhož by byla identifikace objektu jako vlčí jámy průkaznější, ale byly proti tlaku zeminy pouze zapaženy výdřevou.

Přísednice

Past typu vlčí zahrádky sestávala z hustých tyčkových plotů umístěných ve dvou soustředných kruzích, s úzkým prostorem, jakoby chodbičkou, mezi nimi. Návnadu představovalo zpravidla živé jehně nebo kozle. Přivábený vlk našel cestu do úzké chodbičky polootevřenými dvířky, která si po oběhnutí za sebou zavřel a pak už obíhal jen dokola, než byl zabit člověkem.¹⁵ Žádné takové zařízení dosud nebylo v Čechách terénním výzkumem zjištěno a zdokumentováno. Z písemných pramenů však dovozujeme, že existovalo v severozápadní poloze nad obcí Přísednice (u Zbiroha, okr. Rokycany). Ke zdejšímu lesnímu komplexu *Matčiny hory* (487 m n. m.) se váže pomístní název *Obora*, který vypovídá o přítomnosti vlčí zahrádky. V roce 1670 se v Přísednicích připomíná „*obora vlčí nade vsí s všelikými nástroji, do nichž se vlci chytají*“.¹⁶

Čtyři základní druhy loveckých pastí jsou známy v zahraničí obdobně. Nejrůznější podobu chytacích jam k lovu losů, ale i medvědů, vlků a sobů ve Skandinávii odhalili archeologové. Šířka těchto jam se pohybuje kolem 5 m, délka kolem 7 m. Na vrchu byla jáma zakryta větvemi a listy s připravenou návnadou. Stěny byly paženy pomocí prken. Usmrcení zvířete měly zajistit kůly umístěné na dně.

Na ostrově Storøya v Norsku se dochovaly pozůstatky mimořádně staré jámy pro lov sobů, jejíž vznik je kladen

Obr. 7. Vojetice, rekonstrukce vlčí jámy. Kůl umístěný uprostřed vynášel vrchní kryt jámy z větviček, listů a kůry. Na krytu byla umístěna návnada. (3D rekonstrukce D. Tuma, 2012)

Obr. 8. Ostrov Storøya (Norsko, Buskerud, jezero Tyriffjorden), pozůstatky prehistorických jam pro lov sobů. (Foto J. E. Blad, 2011, dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Valdres_Folkemuseum_-_Elggrav_-_1.jpg>)

do doby kolem roku 3700 př. n. l. (obr. 8). Podobný objekt je uváděn poblíž vesnice Lesja v Gudbrandsdalen, s datací k roku 1690 př. n. l., další v archeologické lokalitě Rødsmoen u Gråfjellu byl používán po dobu asi 2000 let, od starší doby bronzové kolem roku 1800 př. n. l. až do období let 500–550 n. l. Funkčnost lovecké jámy u Dokkfløy spadala do dvou časových úseků: kolem 500–300 př. n. l., s možným použitím ještě kolem roku 1000, a kolem roku 1700 n. l.¹⁷

15 DRMOTA, J.: *Pohled do historie lovu zvěře – lov vlků*, s. 30.

16 DRACHOVSKÝ, A.: *Kulturní obrázky ze Zbirovska*, 3. díl, s. 27.

17 RØNNE, O.: *Jakten på jegerne – jakt, fangst og forestillinger i forhistorien*, s. 35.

Obr. 9. Hohenwart (Německo, Bavorsko), zděná vlčí jáma. (Foto C. Ableiter, 2009, dostupné z [www: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Wolfgrube.JPG>](http://en.wikipedia.org/wiki/File:Wolfgrube.JPG))

Obr. 10. Wessenberg (Německo, Meklenbursko-Přední Pomořansko, poblíž Großer Labussee), rekonstrukce vlčí jámy včetně horní části pasti. (Foto J. Hennings, 2011)

Obr. 11. Kottmar (Německo, Sasko), rekonstrukce plotu kolem zasypané vlčí jámy. Plot sestával z dřevěných kůlů vyplacených proutím. (Foto J. Hennings, 2011)

Obr. 12. Crottendorf (Německo, Sasko, Krušnohoří), vlčí jáma z nasucho skládaných kamenů. (Foto J. Hennings, 2011)

Četné vlčí jámy byly zdokumentovány v Německu. Jedna z nich se nalézala poblíž bavorského města Hohenwart (obr. 9), jiná na jižní straně lesního komplexu Wildpark s pomístním názvem *Wolfsgrubenwald*. Obě tyto vlčí jámy vznikly nejspíš v 17. století, asi v době po třicetileté válce, kdy se v okolí vlci velmi rozmnožili.¹⁸ Poblíž Großer Labussee u Wesenbergu byly zjištěny vlčí jámy, známé již dříve z písemných pramenů k roku 1710. Jedna z nich je rekonstruována. Tvoří ji kůly, zajišťující stabilitu stěn, hustě zatlučené svisle vedle sebe při kruhovém půdorysu jámy o průměru přibližně 4 m (obr. 10).¹⁹ Aby ve vlčích jamách nekončila jiná zvěř, nebo dokonce člověk, bývaly později kolem jam ohrádky ze zatlučených kůlů vypletených proutím. Rekonstrukci jednoho takového zařízení lze vidět v saském Kottmaru (obr. 11). Na další typ poukazují

Obr. 13. Bad Blankenburg (Německo, Durynsko, Durynský les), současný stav vlčí jámy. (Foto H. Krug, 2011)

18 HILLIGARDT, M.: *Wolfsgruben* [online].

19 HENNINGS, J.: *Wolfsfanggrube in Mecklenburg* [online].

objekty dochované v Crottendorfu v Sasku, na německé straně Krušných hor. Vlčí jámy zde mají zhruba čtvercový půdorys 3 × 3 m na terénu, kónicky dolů upravené, z kamene nasucho vytvořené stěny, dno 2 × 2 m a hloubku do 3,5 m (obr. 12).²⁰ V Durynském lese jižně od města Bad Blankenburg, ve správním obvodu někdejšího knížectví Schwarzburg-Rudolstadt, existuje vlčí jáma zaplněná vodou a obehnaná jednoduchým nízkým hrazením ze dřeva (obr. 13). Měla vzniknout v 18. století. Jedná se opět o vlčí jámu, jejíž stěny byly obloženy dřevěnými prky nebo kůly. Ohrazení nutilo vlka, aby ve snaze dostat

se ke kořisti ohrádku přeskočil. Tím se znásobil tlak jeho těla na svrchní kryt jámy, jímž vlk lépe propadl. V knížectví Schwarzburg-Rudolstadt byl poslední vlk uloven v roce 1767.²¹

Z používání jam pro lov vlků v minulosti se zrodilo všeobecně známé přísloví – *Kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá*.

20 HENNINGS, J.: *Wolfsfanggrube in Erzgebirge* [online].

21 KRUG, H.: *Wolfsfanggrube im Thüringer Wald* [online].

Prameny

Státní oblastní archiv v Plzni, fond Sběrka matrik, fara Poleň, kniha 2, fol. 4, 7v.

Literatura

- ANDRESKA, Jiří: *Vývoj myslivosti – průvodce expozicí, Zemědělské muzeum, zámek Ohrada u Hluboké nad Vltavou*. Praha, Ústav vědeckotechnických informací pro zemědělství, 1980. (Nestr.).
- ANDRESKA, Jiří; ANDRESKOVÁ, Erika: *Tisíc let myslivosti*. Vimperk, Tina, 1993.
- BŘEŽAN, Václav: *Životy posledních Rožmberků*. 1. díl. Praha, Svoboda, 1985.
- ČABART, Jan: *Vývoj české myslivosti*. Praha, Státní zemědělské nakladatelství, 1958.
- ČERNÝ, Ervín: *Zaniklé středověké osady a jejich plužiny, Metodika historicko-geografického výzkumu v oblasti Dražanské vrchoviny*. Praha, Academia, 1979.
- DRACHOVSKÝ, Antonín: *Obrazy Zbirovské – pokus monografický*. Tábor, J. K. Frank, 1885.
- DRACHOVSKÝ, Antonín: *Kulturní obrázky ze Zbirovska*. 3. díl. Rokycany, 1910.
- DRMOTA, Josef: Pohled do historie lovu zvěře – lov vlků. *Myslivost*. 2006, roč. 57 (84), č. 12, s. 30.
- HENNINGS, Jens: *Wolfsfanggrube in Erzgebirge. Freundeskreis freilebender Wölfe e. V.* [online]. 2011, [cit. 2012-05-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.lausitz-wolf.de/index.php?id=656>>.
- HENNINGS, Jens: *Wolfsfanggrube in Mecklenburg. Freundeskreis freilebender Wölfe e. V.* [online]. 2011, [cit. 2012-05-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.lausitz-wolf.de/index.php?id=46>>.
- HILLIGARDT, Matthias: *Wolfsgruben. Stadt Pforzheim* [online]. 2011, [cit. 2012-05-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.pforzheim.de/umwelt-natur/wald-und-forstwirtschaft/wald-und-erholung/ausflugsziele/kleindenmaeler/print>>.
- CHADT, Jan Evangelista: *Dějiny lovu a lovectví (myslivosti) v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Louny, A. Neubert, 1909.
- KRUG, Heidrun: *Wolfsfanggrube im Thüringer Wald. Freundeskreis freilebender Wölfe e. V.* [online]. 2011, [cit. 2012-05-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.lausitz-wolf.de/index.php?id=524>>.
- Myslivost*. Praha, Státní zemědělské nakladatelství, 1966.
- RØNNE, Ola: Jakten på jegerne – jakt, fangst og forestillinger i forhistorien. In *På vandring i fortiden, Mennesker og landskap i Grågjell gjennom 10 000 år*. NIKU Tema, 7. Oslo, Norsk institutt for kulturminneforskning, 2003, s. 33–36.
- SEDLÁČEK, August: *Hrady, zámky a tvrze Království českého*. 3. díl, Budějovicko. Praha, Argo, 1994, (reprint).
- SCHILD, W.: *Die Geschichte der Gerichtsbarkeit: Vom Gottesurteil bis zum Beginn der modernen Rechtsprechung, 1000 Jahre Grausamkeit*. Hamburg, Nikol, 1997.
- ŠEFL, Jiří: Několik dochovaných zpráv z urbářů zbirovského panství (podle paměti A. Drachovského a E. Horáka). In *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka Rokycany, Suppl. Příroda*, 3. Rokycany, Muzeum Dr. Bohuslava Horáka, 2004, s. 110–111.
- WOLF, Robert; CHROUST, Miloslav; KOKEŠ, Otakar; LOCHMAN, Josef: *Naše obory*. Praha, Státní zemědělské nakladatelství, 1976.

Summary

Wolf hunting devices in the past

Keywords: *wolf hunting — wolf pits — wolf pens — toils*

Historic trapping devices represent an overlooked category of monuments, despite having once featured in the everyday life of rural dwellers. This article deals with hunting traps utilised to eliminate vermin; in particular, wolves. Chasing their prey in packs, wolves relatively easily took a toll on domestic animals; predominantly along the boundaries between woods and open pastures where humans were grazing sheep, cattle or horses. In woodland areas, wolves would also cause considerable damage

to the big hoofed game. Humans tried to reduce the wolf population, since those predatory animals had no natural enemies. From written historic sources four main methods of eliminating wolves are known; in particular, wolf pits, with three of them documented by the author near the villages of Vojetice (Klatovy district) and Dobřív (Rokycany district), respectively. As for wolf pens, one is known from written documents in the vicinity of the village of Přisednice near Zbiroh (Rokycany district). Moreover, hunters also used to catch wolves into toils or shoot them with fire-arms.

(Translated by Karel Matásek)